

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การรักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบัน ได้มีการใช้ยาที่เป็นเคมีสังเคราะห์ซึ่งมีผลต่อเนื้อเยื่อหรืออวัยวะ โดยการเปลี่ยนแปลงกลไกชีวเคมีระดับเซลล์เป็นสำคัญเมื่อยาได้เข้าไปในร่างกายแล้ว จะเกิดปฏิกิริยาเคมีขึ้นมากมาย โดยสารเคมีที่เข้าสู่ร่างกายอาจมีพิษตกค้าง การใช้เคมีในระยะยาว จึงอาจเป็นผลเสียต่อร่างกาย

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันมีการแพทย์ทางเลือกต่างๆ เช่น การนวดกดจุด การฝึกชี่กง การฝังเข็ม และการเมะหรือการจับชีพจร ซึ่งวิธีการดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นการรักษาคนไข้ตามแบบแพทย์แผนจีน ที่จัดว่าเป็นแพทย์ทางเลือก (Alternative Medicine) แขนงหนึ่ง ความจริงศาสตร์การแพทย์แผนจีนในไทยไม่ใช่เรื่องใหม่ ทั้งนี้ มีหลักฐานบันทึกทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องใช้ในการทำยา หรือแม้แต่ตำรับยาสมัญญ์สมเด็จพระนารายณ์ที่ต่างบ่งชี้ว่า การแพทย์จีนเข้ามาในประเทศไทยเมื่อหลายร้อยปีมาแล้ว (สุนิพนธ์ ภูมมางกูร, 2553)

ปัจจุบันบทบาทของการแพทย์แผนจีนในไทยเริ่มมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เนื่องด้วยการติดต่อระหว่างไทยกับจีน และความสัมพันธ์ที่กระชับแนบแน่น ส่งผลให้ให้เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐบาลทั้งสองประเทศ มีการเปิดสถาบันการแพทย์ไทย-จีน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันถึงความสำคัญของการแพทย์แผนจีนที่เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในวงการแพทย์ของไทย

การรักษาแบบแพทย์แผนจีนอย่างหนึ่งที่ได้รับการนิยมนิยม คือการฝังเข็ม โดยแพทย์ผู้ทำการฝังเข็มเชื่อว่า อาการเจ็บป่วยต่างๆเกิดจากการไหลเวียนของเลือดและพลังที่เส้นลมปราณติดขัด ซึ่งสามารถได้รับการรักษาทางเลือกด้วยวิธีการฝังเข็มหรือนวดเพื่อเปิดช่องทางเดินของลมได้

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ให้การยอมรับว่าการฝังเข็มสามารถรักษาอาการปวดได้ผลดี โดยสามารถรักษาได้ทั้งอาการปวดแบบเฉียบพลันและเรื้อรัง ซึ่งจะมีการเลือกใช้ตำแหน่งของจุดฝังเข็มแตกต่างกันตามอวัยวะที่เป็นสาเหตุของอาการปวดนั้น เพราะการฝังเข็มเป็นการรักษาอาการปวดโดยไม่ต้องใช้ยา เพื่อหลีกเลี่ยงโอกาสในการแพ้ยา, ผลข้างเคียงจากยา และปัญหาการติดยาแก้ปวด รวมทั้งเป็นทางเลือกสำหรับผู้ที่เคยรักษาอาการปวดด้วยวิธีการอื่นๆ แล้วไม่ได้ผล นอกจากนี้ยังมีอีกหลายโรคที่สามารถรักษาได้โดยการฝังเข็ม เช่น นอนไม่หลับ, เกรียด, วิตกกังวล, โรคกล้ามเนื้อเอ็น ข้อ กระดูก และปลายประสาทชา, กล้ามเนื้ออ่อนแรง, เป็นต้น (น้ำค้าง แก้วท่า, 2552)

จากข้อมูลของสถาบันการแพทย์ไทย-จีน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนสถานบริการแผนจีนรวม 45 แห่ง และภาคเหนือมีจำนวนสถานบริการมากเป็นอันดับสองรองจากภาคกลางโดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนสถานบริการแพทย์แผนจีนน้อยที่สุด (ตารางที่ 1.1)

ตารางที่ 1.1 จำนวนสถานบริการแพทย์แผนจีนในประเทศไทย

ภูมิภาค	จำนวน (แห่ง)
ภาคเหนือ	10
ภาคใต้	9
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6
ภาคกลาง	20
รวม	45

ที่มา : สถาบันการแพทย์ไทย-จีน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (2553)

จากจำนวนสถานบริการแพทย์แผนจีนในภาคเหนือ 10 แห่งนั้น สถานบริการได้ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ถึง 9 แห่ง ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 90 ของสถานบริการแพทย์แผนจีนทั้งหมดในภาคเหนือ (ตารางที่ 1.2)

ตารางที่ 1.2 รายชื่อสถานบริการแพทย์แผนจีนในจังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	สถานบริการแพทย์แผนจีน
1	โรงพยาบาลสะเมิง อำเภอสะเมิง
2	โรงพยาบาลจอมทอง อำเภอจอมทอง
3	โรงพยาบาลประสาท อำเภอเมือง
4	โรงพยาบาลเทศบาล อำเภอเมือง
5	สาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอเมือง
6	โรงพยาบาลนครพิงค์ อำเภอเมือง
7	ศูนย์บำบัดยาเสพติดภาคเหนือ อำเภอแมริม
8	โรงพยาบาลสารภี อำเภอสารภี
9	โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ อำเภอเมือง

ที่มา : สถาบันการแพทย์ไทย-จีน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (2553)

สถานบริการแพทย์แผนจีนที่ได้รับความนิยมอยู่มากคือ สถานบริการแพทย์แผนจีน โดยการฝังเข็ม ซึ่งสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ได้รวบรวมข้อมูลคลินิกบริการแพทย์แผนจีนโดยการฝังเข็มไว้ มีคลินิกทั้งหมด 9 แห่ง ซึ่งจำนวนสถานบริการฝังเข็มน่าจะมีจำนวนที่ต่ำกว่าความเป็นจริง เนื่องจากคลินิกบางแห่งถึงแม้ว่าจะมีการให้บริการฝังเข็มแต่ได้จดทะเบียนไว้กับทางสาธารณสุขว่าเป็นคลินิกเวชกรรม ซึ่งไม่ได้รวมการฝังเข็มเข้าไปด้วย ดังนั้นทางสาธารณสุขจึงไม่สามารถระบุคลินิกดังกล่าวเป็นคลินิกฝังเข็มได้ (ตารางที่ 1.3)

ตารางที่ 1.3 รายชื่อสถานบริการฝังเข็มในจังหวัดเชียงใหม่

รายชื่อ	ที่ตั้ง
ศุภนิมิตคลินิกเวชกรรมเฉพาะ	133/23 ถ.รัตนโกสินทร์ ต.ช้างม่อย อ.เมือง
คลินิกรักษาสุภาพเวชกรรม	29/1 ถ.ราชมรรคา ต.พระสิงห์ อ.เมือง
เฮลท์คลินิกเวชกรรม	318/2 ถ.ลำพูน ต.วัดเกต อ.เมือง
ทีทีสน์คลินิกเวชกรรม	274/3 ถ.ทุ่งโฮลต์เต็ล ต.วัดเกต อ.เมือง
อัจฉรา-อาทิตย์คลินิกเวชกรรม	17/4 ถ.สนามบินเก่า ต.สุเทพ อ.เมือง
สวนหลวงคลินิกเวชกรรม	204 ม.6 ถ.เชียงใหม่-แม่โจ้ ตลาดรวมโชค ต.ฟ้าฮ่าม อ.เมือง
มังคละโอสถคลินิกการแพทย์แผนไทย	21-27 ถ.ราชมรรคา ต.พระสิงห์ อ.เมือง
นฤศีลคลินิกการแพทย์แผนไทย	ป้อมน้ำมันบางจาก ถ.มหิดล ต.สุเทพ อ.เมือง
ปาก้วสทคลินิก	274 ม.7 ต.หลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด

ที่มา : สาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมในการใช้บริการฝังเข็มและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการฝังเข็มในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ต้องการใช้บริการ สถานบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุขในการดำเนินนโยบายที่เหมาะสม

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการฝังเข็มของผู้เข้ารับบริการฝังเข็มในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ที่เข้ารับบริการฝังเข็มในเขตอำเภอเมือง

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

ผลการศึกษาครั้งนี้จะสามารถนำไปเป็นข้อเสนอแนะให้สถานบริการแพทย์ฝังเข็มทั้งโรงพยาบาลที่มีบริการฝังเข็ม และคลินิกที่ทำการฝังเข็มโดยเฉพาะในการปรับปรุงการให้บริการในอนาคต รวมทั้งลักษณะของการให้บริการ เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพบริการให้สอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของผู้ที่เข้ามารับบริการการรักษาแบบฝังเข็ม

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้ป่วยในการใช้บริการสถานบริการฝังเข็มในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะทำการสำรวจที่คลินิกในเขตอำเภอเมือง ในช่วงเวลาวันหยุดเสาร์-อาทิตย์หรือหลังเลิกงานซึ่งเป็นเวลาที่ผู้เข้ารับบริการฝังเข็มมีเวลาผ่อนคลาย ในช่วงเดือนสิงหาคม 2553